

1. Fantastyka jako typ twórczości literackiej

a. 1. Cele lekcji

i. a) Wiadomości

Uczeń wie, czym jest fantastyka i fantasy, jakie są różnice między fantastyką, mitologią i baśniami, czym charakteryzuje się fantastyka naukowa S. Lema.

Uczeń zna klasyków fantastyki: R. Topora i J. R. R. Tolkiena.

Uczeń wie, co to jest neologizm.

ii. b) Umiejętności

Uczeń potrafi objaśnić pojęcie fantastyki, jako utworu literackiego o specyficznym zarysowanym świecie przedstawionym, w którym pojawiają się elementy cudowności i nierzeczywistości.

Uczeń rozumie pojęcie groteski i poprawnie stosuje zwroty: groteskowy spór, groteskowy widok, groteskowa postać.

b. 2. Metoda i forma pracy

Metoda podająca: nauczyciel przybliża uczniom zagadnienia z zakresu tematu lekcji.

Uczniowie zapisują najważniejsze wiadomości.

Metoda oglądowa: prezentacja filmu Andrzeja Tarkowskiego *Solaris* (opcjonalnie).

c. 3. Środki dydaktyczne

1. Słownik terminów literackich.
2. *Solaris* – film w reżyserii Andrzeja Tarkowskiego.

d. 4. Przebieg lekcji

i. a) Faza przygotowawcza

Uczniowie prezentują swoją wiedzę na temat fantastyki. Opowiadają, jakie utwory fantastyczne czytali, o czym traktowały, kim byli ich bohaterowie?

ii. b) Faza realizacyjna

Fantastyka jako typ twórczości literackiej: etymologia słowa „fantastyka” (z gr. – wytwór wyobraźni), świat przedstawiony w utworze fantastycznym, bezkolizyjne przeplatanie się świata rzeczywistego z tworamii fantastycznymi. Elementy fantastyczne w opowiadaniach E.T.A. Hoffmana oraz fantastyczne wizje w opowiadaniach E.A. Poe'go.

Science fiction (fantastyka naukowa) jako dziedzina fantastyki: umiejscowienie świata przedstawionego w przyszłości, wizja przyszłości oparta na przewidywaniach dotyczących rozwoju techniki, rezygnacja z baśniowości, brak zjawisk nadprzyrodzonych. Kto jest bohaterem science fiction: człowiek czy technika?

Problem z językiem w literaturze fantastycznonaukowej – jak dostosować współczesny język do całkowicie nowej rzeczywistości? Znaczenie neologizmów w science fiction.

Do czego może nas doprowadzić rozwój techniki – katastrofizm czy raczej optymizm?

Humanizm i science fiction w twórczości S. Lema.

Fantasy jako odmiana literatury fantastycznej: odrzucenie realności, sięganie po groteskę, czyli formy ekscentryczne, wyolbrzymione i przerażające, bogactwo fabuły wypełnionej niezwykle wyjątkimi wydarzeniami. J.R. Tolkien – klasyk fantasy. Twórczość A. Sapkowskiego.

Baśń – charakterystyka gatunku: geneza gatunku (Indie jako kolebka baśni), sposób kreowania świata przedstawionego (m.in. płynna granica między światem rzeczywistym a zjawiskami nadprzyrodzonymi). Baśnie braci Grimm i utwory Ch. Andersena.

iii. c) Faza podsumowująca

Powtórzenie i zebranie wiadomości z lekcji. Jaką wizję świata przedstawionego kreuje fantasy, science fiction, fantasy, baśń? Jakie miejsce zajmuje i jaka jest rola człowieka w fantastycznej rzeczywistości powyższych typów twórczości literackiej?

e. 5. Bibliografia

1. Lem S., *Fantastyka i Futurologia*, Kraków, Wydawnictwo Literackie 1970.
2. Lem S., *Solaris*, Kraków, Wydawnictwo Literackie 2003.
3. *Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny*, t.1, Warszawa, PWN 1985.
4. *Słownik terminów literackich*, pod red. J. Sławińskiego, Wrocław, Ossolineum 2000.
5. Tolkien J. R. R., *Władca Pierścieni*, przekł. M. i C. Frąc, Warszawa, Amber 2001.
6. Zgorzelisk A., *Fantastyka, utopia, science fiction: ze studiów nad rozwojem gatunków*, Warszawa, PWN 1980.

f. 6. Załączniki

brak

g. 7. Czas trwania lekcji

45 minut

h. 8. Uwagi do scenariusza

Scenariusz niniejszy jest wprowadzeniem do zajęć, które będą poświęcone konkretnej lekturze z zakresu literatury fantastycznej. Wprowadzenie ma na celu przedstawienie uczniom szerokiego spektrum twórczości literackiej, której świat przedstawiony w różny sposób i z różnym natężeniem jawi się jako odmienny od naszej rzeczywistości.